

Norske straffedommer 1954.

Av lagmann TRYGVE LEIVESTAD, Tromsø, Norge.

Sikring.

En 32 år gammel arbeider var 5 ganger dømt for tyveri og under-slag, og 14 ganger ilagt bot, vesentlig for beruselse. For 3 nye tyverier ble han dømt til fengsel i 6 mnd. Det var opplyst at alle hans forgåel-ser var skjedd i beruset tilstand. Han led av mangelfult utviklede og varig svekkede sjelsevner, og retten fant i tilslutning til de sakkyndige at det var fare for gjentagelse, særlig under alkoholpåvirkning. By-retten ga påtalemyndigheten adgang til for en tid av inntil 7 år å nytte alle de vanlige sikringsmidler, men uttalte som sin forutsetning at man først prøvte med de mildere, som kurbehandling eller anbrin-gelse i alkoholistanstalt.

Hr. satte ned sikringstiden til det vanlige, 5 år, og sløyfet adgangen til fengslig forvaring som sikringsmiddel. I tilslutning til byretten ut-talte Hr. at det burde overveies å fritta domfelte for å sone straffen, såfremt bemyndigelsen til å anvende sikringsmidler ble brukt. Rt.s. 17.

En 30 år gl. mann hadde tatt en småpige på 8 år med seg ned i en kjeller, klappet og klemt henne og vist henne sin penis. Ved mental-observasjon fant man at han var sinnsyk, hadde varig svekkede sjels-evner, og at det var fare for gjentagelse. Han kunne som sinnsyk ikke straffes. Ved vergemålssak mot ham hadde retten avslått å umyndig-gjøre ham, da sinnsyken ikke var av en slik art at han manglet evne til å ta vare på seg og sitt gods. Men for sikringssaken mot ham måtte det oppnevnes verge. Tiltalte ble underkastet sikring for inntil 5 år etter strl. § 39, 1 b, oppsikt av politi eller særskilt tilsynsmann. Rt.s. 528.

En 32 år gl. arbeider med kone og 3 barn hadde i et halvt års tid flere ganger slått og sparket sin kone, som etter hans forklaring treng-te juling for å oppdras. Han hadde også flere ganger truet med å drepe henne, barna og seg selv. En gang sparket og slo han sin mor så hun ble sengeliggende 3 dager. For legemsfornærmelser og trusler ble han dømt til fengsel i 6 mnd. Da han var mangelfult utviklet og varig svekket åndelig og det var fare for gjentagelse, ble han under-kastet vanlig full sikring for en tid av inntil 5 år. Rt.s. 906.

En 50 år gl. gårdsarbeider hadde tent ild på en låve og voldt skade for vel kr. 40.000. Han ble satt under tiltale for grovt skadeverk. Til-talte var tidligere ustraffet. Men han hadde tidligere flere år vært sinnsyk, og hadde ligget på sykehus. Han stod på 9—10 årstrinnet i intelligens. Tidligere hadde han satt ild på to sommerhus. Herreds-retten ga påtalemyndigheten adgang til å nytte vanlige sikringsmidler mot ham i inntil 5 år, men undlot å idømme straff.

Når det gjelder straff og forvaring, gir strl. § 39, a. 2 hjemmel for at retten istedenfor straff og forvaring kan nytte sikring. Når det gjel-

der sikring, gir strl. § 39. 5 Justisdepartementet adgang til å la straffen helt eller delvis bortfalle når sikring blir brukt. Noen hjemmel for at retten kan unnlate å idømme straff hvor det er spørsmål om sikring alene, ikke forvaring, har man ikke. Hr. fant derfor at straff måtte idømmes når det var påstått av påtalemyndigheten, selvom den var enig med herredsretten i at det ikke var grunn til å anvende straff ved siden av sikring. Straffetiden ble satt til fengsel i 60 dager. Rt.s. 928.

En 40 år gl. kobberslager var i 1951 dømt til fengsel i 60 dager betinget for utuktig handling, med prøvetid 3 år. Innen 2 år gjorde han seg skyldig i to tilfeller av blottelse, og ble for det dømt til fengsel i 60 dager igjen. Ved mentalobservasjon var de sakkyndige kommet til at tiltaltes karakter var uthulet av langvarig alkoholmisbruk, slik at han var preget av voksende holdningsløshet, viljesvakhet og mangel på selvkritikk. Hans svikt i sosial tilpasning drev ham til øket bruk av alkohol. Han burde på alkoholistanstalt et års tid, men ville neppe gå til det av eget tiltak. I byretten var det enstemmighet om sikring; men domsmennene mente det var tilstrekkelig med bemyndigelse for påtalemyndigheten til å anbringe tiltalte i kur- eller arbeidsanstalt, mens fagdommeren ville la sikringen omfatte alle sikringsmidler som vanlig. Tidsfristen ble satt så kort som 1 år. Påtalemyndigheten anket, og Hr. forlenget sikringstiden, men ikke til mer enn 3 år, og lot sikringen omfatte også de mildere midler, strl. § 39, 1 a-d; derimot fant Hr. at man burde avstå fra å la den omfatte fengslig forvaring, idet overlægen ved det kursted hvor tiltalte nå var, uttalte at han led av en svær nevrose, og at det var fare for at en skjerpelse av sikringen kunne føre til ytterligere flukt inn i nevrosen. Rt.s. 1096.

Arbeidsskole.

En ungdom på 20 år hadde gjort seg skyldig i 5 tyverier. Han var blitt farløs 5 år gl. og morløs 10 år gl. Da han var 14 år, døde hans 86 år gl. bestemor som hadde bodd sammen med ham og et par noe eldre søsken. Tiltalte hadde hatt forskjellige jobber og vært tilsjøs. Han hadde begynt å drikke da han var i 14—15 årsalderen, og var blitt så henfallen at han skoftet meget i arbeid og ble sagt opp. Edruelighetsnemnda fikk ham anbragt på alkoholistanstalt.

Tiltalte hadde normal intelligens, og den psykiatrisk sakkyndige antok at hans karaktersvakhet mest var en miljøskade, slik at anbrivelse på Berg arbeidsskole for unge lovbrytere skulle være hensiktsmessig, tiltross for at tiltalte bestemt motsatte seg det. Herredsretten undlot derfor å idømme ham straff, og besluttet ham anbragt på arbeidsskolen.

Tiltalte anket, og Hr. tok anken tilfølge, og dømte ham til fengsel i 120 dager som betinget straff med prøvetid 3 år under tilsyn, og totalavhold som særskilt vilkår. Hr. la vekt på at bestyreren av alkoholistanstalten hadde uttalt at arbeidsskole ikke ville være riktig. Tiltalte skikket seg bra på anstalten, og ville gå direkte derfra i militærtjeneste, slik at han fikk over 2 år under kontroll. Rt.s. 551.

Saken viser en karakteristisk innstilling til arbeidsskolen; ungdom som regner med å kunne få betinget dom, vil regelmessig langt heller ha det enn slippe straffedom og komme på arbeidsskole 18 mnd. Det samme gjelder vist selv hvor de må regne med ubetinget straff, når den vil bli vesentlig kortere enn 18 mnd. jfr. *Bratholm*, Norsk kronikk N.T.f.Kr. 1955 s. 282.

Betinget dom (se også de enkelte grupper av forbrytelser).

En 25 år gammel styrmann hadde drukket seg full og slo om natten brannalarm på et signalapparat slik at det ble utrykning av brannbiler og politi. Han ble dømt til fengsel i 21 dager som byretten gjorde betinget, men som Hr. gjorde ubetinget under henvisning til tidligere praksis. Rt.s. 1119.

En arbeider på 42 år var blitt vist ut fra en fest. I ergrelse over det kastet han en flaske gjennom ruten i ytterdøren. Flasken ble knust og traff en kvinne i pannen så hun fikk to stygge sår og posttraumatisk psykose så hun ble liggende på sykehus i 5 mnd. Tiltalte ble dømt for uaktsom legemsbeskadigelse til fengsel i 5 mnd. og til å betale erstatning kr. 2800.

Hr. gjorde straffen betinget med prøvetid 3 år, og satte som særlig vilkår at domfelte betalte avdrag på ersatningen med kr. 50 pr. mnd. Rt.s. 1952.

En 28 år gl. arbeider hadde gjennom flere måneder stjålet møbler fra det lager hvor han arbeidet. Byretten fastslog at det dreiet seg om en omfattende og systematisk plyndring som betegnet et alvorlig tillitsbrudd. Det gjaldt betydelige verdier, og tiltaltes forhold ledet til at en rekke andre tok del i tyverierne. Den fant at generalpreventive hensyn talte mot betinget dom, og satte straffen til fengsel i 6 mnd.

Hr. fant under tvil å kunne gjøre straffen betinget. Den la vekt på at domfelte nå var i fast arbeid igjen, at en del av varene var tilbakelevert, og at det ble betalt ukentlige avdrag på gjelden som nå var kommet ned til kr. 2100. Som særlig vilkår ble satt at domfældte betalte avdrag kr. 60 pr. mnd. i prøvetiden.

I tvilstilfeller vil vistnok lett muligheten av å kunne pålegge domfelte å betale erstatning som særlig vilkår kunne bli avgjørende for om han skal få betinget dom. Det er klart at det i lengere tid å måtte betale avdrag på en erstatning til fornærmede virker som en sterk individualpreventiv sanksjon. Det vil vel også lett kunne spille inn at det ofte vil være den eneste måte man kan sikre fornærmede erstatning på. Et erstatningskrav overfor en uformuende lønnsinntaker vil ofte ellers ikke hjelpe ham stort.

Forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet.

Spionsaken mot Asbjørn Sunde og Erling Nordbye var vel den straffesak i 1954 som vakte størst oppmerksomhet.

Sunde var født 1909 i Nordland. Han hadde fra 1927 gjort militær-tjeneste som konstabel i sjømilitære korps til han ble avskjediget i 1930 for dårlig militær oppførsel. Siden var han tilsjøss en tid og gikk på styrmannsskole. Etter 1933 var han i land. I 1932 gikk han inn i Norges kommunistiske parti, og var delegert på landsmøte. I 1936 meldte han seg ut p. g. av partistrid, men bevarte fortsatt sine kommunistiske sympatier. Under borgerkrigen i Spania kjempet han i 1½ år mot Franco. Under okkupasjonen av Norge dannet han en illegal gruppe, kalt Osvaldgruppen etter hans eget dekknavn. Den drev sprengningssabotasje, og tellet en tid ca. 200 man.

Etter krigen hadde Sunde forskjellige jobber. I 1947 ga han ut en bok om sine opplevelser under krigen „Menn i mørket“ som vakte adskillig oppmerksomhet.

I 1949 pådrog Sunde seg overvåkingspolitiets oppmerksomhet og ble skygget i lengre tid. Man fant at han hadde hemmelige møter med 4—5 personer ved den russiske ambassade. Han ga disse opplysninger om militære forhold som han bl. a. hadde fått fra Erling Nordby.

Nordby var født 1916. Han var utdannet finmekaniker. I 1943 kom han med i Osvaldgruppen. I 1944 drog han til Sverige, og kom med i politistyrkene. Han ble senere i militær tjeneste, med et par års avbrytelse, og var fra 1950 bøsse-maker med rang som sersjant.

Sunde kom fra 1950 etterhvert i nærmere kontakt med Nordby og skaffet seg innflytelse over ham. Han frittet ham ut, og fikk ham bl. a. til å skaffe ham en samlet oversikt over de militære depoter han kjente til og utstyret ved dem.

Sunde fikk også en kvinne som vasket kontorer for generalinspektøren for Heimevernet til mot betaling å levere ham papir fra papirkurvene. Dette papiret satte Sunde sammen for å se om han kunne finne militære opplysninger. Han satte også sine russiske forbindelser i kontakt med et par andre kommunist sympatisører, han fikk et par mann til å trykke skjemaer for bostedsattester, og han fikk noen personer til å skaffe seg pass som de overlot Sunde, som igjen kunne levere dem til sine russiske kontaktmenn.

Sunde ble for rettstridig å ha åpenbaret noe som av hensyn til rikets sikkerhet bør holdes hemmelig (strl. § 90), for rettstridig å ha satt seg i besiddelse av slike hemmeligheter (strl. § 91), for overtredelse av loven om forsvarshemmeligheter, for forberedelse av dokumentfalsk (strl. § 186) og for passfalsk (strl. § 372, 3) dømt til fengsel i 8 år.

Nordby ble for åpenbarelse av noe som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet (strl. § 90), og åpenbarelse av militær tjenestehemmelighet (mil. strl. § 69) dømt til fengsel i 3 år.

Begge ble også fradømt for alltid retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt, og stemmerett i 10 år.

Det ble anket over saksbehandling, lovanvendelse og straffutmåling, herunder bl. a. over at forhandlingene for det meste var holdt for lukkede dører av militære og utenrikspolitiske grunner, over at Sundes

hustrus rettslige og utenrettslige forklaring var lest opp i retten, til-tross for at hun først også hadde vært siktet, og både som sådan og som tiltaltes hustru hadde rett til å nekte å forklare seg, noe hun også gjorde under hovedforhandlingen. Anken ble i sin helhet forkastet. Rt.s. 858.

Forbrytelser mot offentlig myndighet.

5 personer som alle hadde vært dømt for landssvik hjalp to tyskere som var dømt til tvangsarbeid til å rømme. Den ene, en frue, hadde snakket med den ene tysker flere ganger om flukten, foranlediget hans bagasje hentet og oppbevart, ved avtale med en av de andre hjulpet til med å skaffe bil og penger til flukten, og skrevet til en mann i Stockholm om å bistå tyskerne der. To mann hentet tyskerne i bil fra leiren hvor de arbeidet og kjørte dem til Arvika i Sverige, hvor den ene ga tyskerne kr. 250 til reisen. To andre hadde kjøpt billett til Stockholm, og var gått av toget i Arvika hvor de overlot billettene til tyskerne.

Herredsretten dømte de to siste til fengsel i 60 dager for medvirkning til at noen ved flukt søkes unndratt straff (strl. § 132, 2), fruen til fengsel i 6 mnd. og de to som hadde hentet tyskerne til h.h.v. 120 dager og 1 års fengsel. De 3 siste ble dømt etter den strengere bestemmelse i strl. § 131 for å medvirke til at noen som er domfelt for en straffbar handling og lovlig er berøvet friheten, ulovlig slippes løs eller undviker fra den under hvis bevoktning han befinner seg. For alle ble straffen gjort betinget med en prøvetid av 3 år uten tilsyn.

Hr. fant at den strengere bestemmelse her ikke kunne komme til anvendelse for noen av de dømte, da de to tyskere hadde hatt utstrakt bevegelsesfrihet i skogen under meget frie og ukontrollerte forhold. De kunne derfor ikke anses for å være under bevoktning. Men Hr. fant at straffen ikke for noen kunne gjøres betinget. De tiltalte hadde uten reservasjon stilt seg til disposisjon for flukten, handlet etter plan, og vist manglende respekt for de bestemmelser som var gitt for å sikre en rettfærdig avvikling av rettsoppgjøret. Samtlige var selv blitt hensynsfullt behandlet ved det. Straffen ble for fruen satt til fengsel i 8 mnd. og for de øvrige til 120, 90, 60 og 60 dager. To dommere vorterte for noe kortere straffer. Rt.s. 560.

4 fiskere i 30 årsalderen hadde en søndag i Svolvær under Lofot-fisket drukket seg fulle. Om kvellen forsøkte en av dem å trenge seg inn i en kiosk som netop var stengt. Da politi blev tilkalt, gjorde han voldsom motstand mot å bli arrestert, og to kamerater hjalp ham. Alle tre ble arrestert. Etterpå oppfordret den fjerde som hittil hadde forholdt seg nokså passiv, de flere hundre fiskere som hadde samlet seg til å storme politistasjonen. Han gjorde også voldsom motstand mot å bli arrestert.

Herredsretten dømte den første og den siste til fengsel i 60 dager, de to andre til fengsel i 45 dager, og gjorde straffen for samtlige betinget. For de to førstes vedkommende stemte rettsformannen for ube-

tinget straff. Hr. gjorde straffen ubetinget for alle fire under henvisning til sin vanlige praksis i saker om vold mot politiet. Rs. 985.

Falsk forklaring.

En yngre ugift mann ble i forhørsrett etter egen tilståelse dømt til fengsel i 60 dager fordi han i en farskapssak hvor han var part, hadde benektet å ha hatt samleie med barnemoren, tiltross for at han hadde hatt det to ganger. Retten tok i formildende retning hensyn til at hans falske forklaring fremkom etter råd fra kamerater, og etterat tiltalte hadde hørt barnemoren gi falsk forklaring i retten. Av generalpreventive grunner fant den i overensstemmelse med Hr.s praksis ikke å kunne gjøre straffen betinget.

Hr. fant imidlertid å kunne gjøre det. Barnemoren ble følgende dag dømt for falsk forklaring til fengsel i 90 dager. Hr.s kjæremålsutvalg gjorde straffen betinget. Da domfelte fikk vite det, anket han fordi han mente det var urettferdig at han ble behandlet strengere. Hr. godtog denne grunn til at anken fremkom lenge etter ankefristens utløp, og fant tross de generalpreventive hensyn å kunne gjøre straffen betinget i dette tilfelle. Det ble lagt vekt på at tiltalte var tidligere straffet og at det var gått 5 år siden forbrytelsen. Rt.s 521.

Falsk forklaring i farskapssaker er meget alminnelig, men det er sjelden det foranlediger noen straffesak. Domstolene sender sjelden en slik sak til påtalemyndigheten, selv om dommen klart gir uttrykk for at en eller begge parter har forklart seg uriktig om forhold de må kjenne til. Forskjellige ting spiller vel her inn: kravene til bevis er erfaringsmessig strenge i slike saker. Er det barnemoren som har løyet, er det nærliggende faktisk å ta hensyn til at hun står i en vanskelig stilling med et uekte barn, en stilling som ikke er bedre når hun ser seg nødt til å lyve om farskapsforholdet. Blir den utlagte dømt til farskap eller bidrag, får hans lettsinn tunge økonomiske konsekvenser. For barnet kan det være ille nok å være uekte og uønsket, om det ikke også skal føre til at en av eller begge dets foreldre blir dømt for falsk forklaring om dets opprinnelse.

En sjåffør drakk seg beruset og kjørte drosje med en promille som etter blodprøve var 1,77. Han fikk en bekjent til å forklare at det var denne som hadde kjørt drosjen, og til å bekrefte dette i retten ved ed. Han fikk også en kvinne til å bekrefte denne forklaring. Sjåfføren ble for å ha bevirket usann forklaring og mened, og å ha kjørt bil i påvirket tilstand dømt til fengsel i 8 mnd. Han anket forgjeves for å få straffen gjort betinget. Rt.s. 948.

Forbrytelser mot sedelighet.

En yngre mann drev postordreforretning med salg bl. a. av utenlandske magasiner med frivole illustrasjoner, og fotoserier av nakne mennesker. Han ble tiltalt etter strl. § 211, b for å avertere, fallby og sende ut til kjøpere utuktige skrifter, bilder og deslike.

Byretten gjennomgikk det fremlagte billedmateriale i detalj og fast-

slo at en rekke av magasinillustrasjonene var så seksuelt betont, til dels perverst og homoseksuelt, at de måtte betegnes som utuktige. Andre fant den tvilsomme. Fotoseriene som fremstillet nakne mennesker slik at kjønnsorganene kunne ses uten å være særlig fremhevet, fant den derimot ikke å kunne betegne som utuktige. Den dømte tiltaltes for salg av de magasiner som var funnet utuktige til fengsel i 60 dager betinget, og frifant ham forøvrig.

Hr. fant ved ankebehandlingen å kunne ta selvstendig standpunkt til de fremlagte billedserier og fotos, idet dette materiale måtte anses som en del av dommen. Hr. fant at samtlige magasiner stod i samme stilling, var utuktige, og opphevet frifinnelsen forsåvidt. Derimot fant Hr. at fotoseriene vel var uanstendige og anstøtelige, men ikke utuktige i lovens forstand. Retten bemerket at norsk strafferett mangler en bestemmelse svarende til dansk strl. § 234 stk. 3 som spesielt rammer forretningsmessig utnyttelse av bilder av den art det her var tale om. Rt.s. 1130.

Saken var reist etter ordre av Riksadvokaten som en prinsipiell prøvesak. Utfallet var imøtesett med adskillig interesse. Saken var et ledd i en strammere kontroll med blad og skrifter av tvilsomt innhold. Straffelovrådet har nå fått i oppdrag å overveie spørsmålet om en skjerpning av lovens regler på dette område.

Forbrytelser mot liv, legeme og helbred.

En mann på 23 år kjørte en militær varebil i Oslo med for stor fart og utilstrekkelig oppmerksomhet, slik at han i et gatekryss kolliderte med en syklist som ble drept. Særlige skjerpende omstendigheter forelå ikke. Syklisten hadde antagelig vært uaktsom og glemt å bremse i sin forfjamselse. — Straffen ble satt til 75 dager ubetinget. Rt.s 275.

Samme straff fikk en annen ung mann som også kjørte noe for fort og uoppmerksomt i Oslo, slik at han i et gatekryss kolliderte med en annen bil, og fortsatte inn på fortauet hvor bilen traff en gutt slik at han fikk skader som medførte døden. Rt.s. 315.

Av dommene synes å fremgå at 75 dager kan betraktes som noe av en normalstraff for slike tilfeller, og at generalpreventive hensyn normalt utelukker betinget dom.

Vesentlig strengere er reaksjonen mot bildrap hvor skjerpende forhold foreligger: En 61 år gl. forretningsfører kjørte bil i påvirket tilstand med mer enn lovlig fart, 60 km. En mann hadde fått sitte på. Han var også påvirket av alkohol, og skjenket også tiltalte. Enten kjørte tiltalte selv utfor veien så bilen veltet, eller han hadde overlatt rattet til passasjeren som ikke var kjørekundig. Denne blev så sterkt skadet at han døde. Tiltalte ble for uaktsomt drap, for å ha kjørt påvirket av alkohol og for fort og uaktsomt dømt til fengsel i 8 mnd. ubetinget, Rt.s. 653.

En fisker og en sjømann, begge i 30 årsalderen, ranet etter avtale en mann for kr. 1100 ved at de begge slo ham i ansiktet så han be-

svimte. Fiskeren fulgte etter den ranede ombord på en motorbåt og slo ham så han falt eller hoppet i sjøen og druknet. Dette gjorde han for å skjule ranet.

Fiskeren som 8 ganger før var dømt til fengselsstraff, fikk fengsel i 15 år for overlagt drap og grovt ran. Da han vel intellektuelt var normal, men led av alvorlig karaktersvikt som gjorde at han måtte betegnes som mangelfullt utviklet, ble han også underkastet sikring for en tid av inntil 10 år.

Sjømannen ble ikke funnet skyldig i drap, men i å ha hensatt og forlatt i hjelpeløs tilstand en person han pliktet dra omsorg for (strl. § 242, 1 og 2), derved at han hadde forlatt den ranede ombord på en båt hvor han var bragt i bevistløs tilstand, alene sammen med fiskeren som hadde sagt at han ville ta den ranede av dage. Straffen ble for ham satt til fengsel i 5 år. Rt.s. 674.

En 36 år gl. fisker, tidligere ustraffet, laget til en kasse med 3,8 kg. dynamit, elektrisk knallperle og batteri slik at den skulle eksplodere når lokket ble åpnet. Han plaserte den i uthuset hos en mann, vistnok fordi denne stillet seg avvisende til tiltaltes frieri til hans datter. Ladningen eksploderte imidlertid ikke da vedkommende åpnet lokket. Tiltalte ble dømt for forsøk på drap, og forsøk på handling hvorved sprengning med tap av menneskeliv lett kunne forårsakes, idet både huseierens hustru, besøkende på gården og forbipasserende lett kunne blitt drept om kassen hadde eksplodert. Lagretten (juryen) svarte ja på spørsmål om tiltalte hadde mangelfullt utviklede sjelsevner, men nei på spørsmål om det var fare for gjentakelse. Sikring kunne derfor ikke idømmes. Straffen ble satt til fengsel i 8 år. Rt.s. 735.

En steinarbeider på 51 år, for en del år siden straffet 3 ganger, drepte sin hustru under eiendommelige omstendigheter. Han hadde drukket seg full en fredag, og ble vist bort fra arbeidet. Han syklet da til kjøpmannen etter proviant og øl til seg og noen kamerater. På veien kom han i snakk med et par småpiker og ga dem en krone som de kjøpte godt for. På vei tilbake fra kjøpmannen snakket han igjen noe med småpikene. Da en av mødrene fikk høre dette, ringte hun til lensmannen om at en mann vistnok hadde hatt skumle hensikter med småpikene. En betjent kom til arbeidsplassen og forhørte en kamerat som signalementet syntes å passe på. Da betjenten var gått, gikk det opp for kameraten at det var tiltalte det gjaldt, han ble ergelig fordi han selv fikk mistanke på seg, og ba tiltalte gå. Denne var blitt sterkt oppskaket, og drakk seg ytterligere beruset. Søndag og mandag holdt han seg hjemme, og drakk intet. Han gjorde seg overdrevne forestillinger om den skjendelse som ville følge når han ble arrestert og dømt, både for ham og hustruen. Mandag ettermiddag hentet han avisen og fant en notis om en mystisk mann som hadde villet spandere slikkeri på to småpiker og kanskje hadde hatt skumle hensikter. Da så tiltalte ikke annen utvei enn å ta livet av seg og hustruen. Han dro sent på kvell til arbeidsplassen og hentet noen patroner og lunte.

På morgensiden skrev han et brev til lensmannen om at han var uskyldig, at han og hustruen ikke kunne vise seg blandt folk etter den stygge beskyldningen, og at de nå ville ta sitt liv. Deretter tok han et lite sleggehode og slo hustruen i hodet så hun døde straks. Etter hans forklaring oppdaget han at det han hadde fått med ikke var dynamitpatroner, men noen andre han ikke kunne få til å eksplodere. Han fant også at han måtte underrette sin familie. De følgende dager drakk han og var ikke hjemme. Torsdag kvell fortalte han sin bror hvad som var skjedd, og gikk så angivelig for å ta livet av seg. Broren varslet straks politi, og han ble arrestert.

Retten godtok at tiltaltes motiv var å spare hustruen for følgerne av en straffesak mot ham. De sakkyndige mente at han hadde handlet under sterk nedsettelse av bevidstheten som følge av den voldsomme affekt han var kommet i etter lensmannsbetjentens besøk. Beruselsen styrket affekten. Lagretten svarte nei på spørsmål om overlegg. Tiltalte ble ikke ansett for mangelfullt utviklet eller sjelelig svekket. Hans intelligens var normal. Straffen ble satt til lovens vanlige minimum for drap, 6 år. Hr. forkastet tiltaltes anke, og sa at de ekstraordinære forhold som forelå i tilfelle kunne komme i betraktning ved benådning. Rt.s. 821.

Underslag, tyveri og naskeri.

En 64 år gl. herredskasserer hadde i løpet av 3—4 år tilegnet seg ca. kr. 55.000 av kommunens midler. Underslaget skjulte han delvis ved å føre uriktig regnskap. Da tiltalte ble klar over at han ville bli suspendert, fingerte han et innbrudd på sitt kontor og meldte det til lensmannen. Pengene hadde tiltalte etter egen forklaring vesentlig brukt til festing og utskielser. Hans kones død og en brann hos en sønn som rammet familien hårdt økonomisk, syntes å ha bragt tiltalte ut av balanse. Han hadde før vært en stor arbeidskraft og utmerket seg i det kommunale liv. For underslag, uriktig regnskapsførsel og falsk anmeldelse ble tiltalte dømt til fengsel i 1½ år. Hr. satte straffen ned til 1 år. Rt.s. 239.

En mann i 30 årene fra beskjedne kår med liten utdannelse var blitt disponert for en større fiskeribedrift. Samtidig var han bystyremedlem og hadde en rekke tillitshverv. For å dekke privat forretningsgjeld han hadde, underslo han midler i fiskeribedriften han var disponert for. Det samlede beløp var minst kr. 50.000. For å skjule det, førte han uriktige regnskaper, idet han unnlot å inntektsføre beløp som var gått inn, og førte til utgift beløp som ikke var betalt. Han skrev også falsk en fiskers navn på en kvittering for oppgjør for et parti fisk. I sin selvangivelse oppga han en nettoformue pr. 31/12 1950 på kr. 269.000, tiltross for at han visste at det var helt uriktig, idet han satte varebeholdningen ca. kr. 120.000 for høyt, og unnlot å ta med gjeld til et liknende beløp.

For underslag, dokumentfalsk og uriktig regnskapsførsel ble tiltalte dømt til fengsel i 1 år, som ble gjort betinget. Retten la vekt på

at underslagene ikke var begått for å berike tiltalte personlig. Han førte et meget nøkternt privatliv, røykte og drakk ikke. Derimot var han rundhåndet og veldedig. Han var i ung alder kommet opp i en virksomhet han manglet forutsetninger for å beherske, idet han var svak og ettergivende og lot seg lesse ned av tillitshverv, slik at han ble overarbeidet og syk. Etterforskningen tok lang tid, og under den fikk tiltalte sammenbrudd og ble underkastet psykiatrisk observasjon. Han var godhjertet, hjelpsom og velmenende, men følsom med svake nerver og svak karakter.

Under tvil, og med dissens 2 mot 3 opprettholdt Hr. den betingede straff. Rt.s. 1113.

Militær strafferett.

En 32 år gl. fenrik fløy fra Bardufoss til Bodø flyplass. Som passasjer fulgte en major som hadde et privat erind. De tok sammen inn på et hotell. Majoren kjøpte noe brennevin, og det ble også skaffet en flaske vin. Dette ble drukket sammen med noen andre. Neste dag drakk fenrikken 3 halve fl. øl til frokost, og kjøpte en fl. konjakk. De tok om formiddagen av fra flyplassen. På turen drakk fenrikken noe av flasken. Majoren fikk flasken fra fenrikken, og overtalte ham til å snu ved å si at det var tåke. De vendte tilbake til Bodø, og lette etter hotellplass. Fenrikken vendte så alene tilbake til flyplassen, og tok av. Underveis fikk han vanskeligheter med motoren og nødlandet på en idrettsplass i Svolvær. Flyet havarerte og fenrikken fikk en del skader. Han nektet å la seg underkaste blodprøve, ble fløyet til sykehus i Bodø av ambulansen, og der ble det om kvellen tatt en blodprøve som viste en alkoholpromille på 1,95.

Tiltalte ble fradømt sin stilling som befalingsmann i flyvåpnet etter mil. strl. § 79, som uverdig p. g. av drikkfeldighet, og til fengsel i 5 mnd. for krenkelse av tjensteplikt, mil. strl. § 77. Videre ble han dømt til å erstatte skaden på flyet med kr. 5000.

Under dissens, 3 — 2, ble straffen gjort betinget. Flertallet la vekt på at det var gått 2½ år siden forbrytelsen, at tiltalte var blitt totalavholdsmann, og at han var familieforsørger i fast stilling, slik at soning nå ville virke lite rimelig og sosialt uheldig. Rt.s. 1120.

Motorvognloven, rattfyll.

Den norske motorvognlovs bestemmelser om kjøring under alkoholpåvirkning er som kjent strenge. Den som har mer enn 0,5 promille alkohol i blodet, regnes i alle fall som påvirket. Straffen for å kjøre eller prøve å kjøre motorvogn i påvirket tilstand er fengsel når ikke særlige formildende omstendigheter foreligger. De læge domsmenn har ofte ondt for å dømme ellers ustraffede personer til fengsel for rattfyll, særlig hvor ingen skade er oppstått, eller det bare er kommet til forsøk eller bagatellkjøring. Hvert år gjør Hr. en rekke betingede straffer om til ubetingede.

En sjåffør ble av herredsretten frifundet fordi han etter det han

hadde drukket, ikke på langt nær kunne hatt så høy alkoholpromille som 0,5, og dette etter praksis måtte anses som lovens laveste grense. Dommen ble opphevet av Hr.s kjæremålsutvalg, idet motorvognloven rammer enhver som er påvirket av alkohol, uanset hvor stor alkoholkonsentrasjonen er. Rt.s. 640.

Straffeprocess.

Den som er siktet eller tiltalt i en straffesak, plikter ikke å avgi forklaring. Fritatt for vitneplikt er ektefelle, foreldre, søsken m. v.

I saken mot Asbjørn Sunde, tiltalt for spionasje (se foran) hadde også hans hustru vært siktet. Tross sin rett til å nekte å forklare seg, hadde hun gjort det, 5 ganger overfor politiet og 3 ganger overfor forhørsretten.

Under hovedforhandlingen nektet fru Sunde å forklare seg, og motsatte seg at hennes tidligere forklaring ble lest opp. Under dissens fant lagmannsretten at såvel hennes rettslige som utenrettslige forklaringer burde leses opp. Hr.s kjæremålsutvalg stadfestet enstemmig denne avgjørelse.

En siktets rett til å nekte å forklare seg er gitt ham i hans egen interesse. Et nærstående vitnes rett til å nekte å forklare seg er gitt ikke i siktedes interesse, men til beskyttelse av vitnet, for at det ikke skal settes på for hård samvittighetsprøve. Man har hverken i teori eller praksis vært i tvil om at den som har en ubetinget rett til å nekte å forklare seg, i kraft av dette kan motsette seg at hans tidligere forklaringer leses opp i retten, dersom vilkårene for øvrig er tilstede. Avgjørende for om en ubeediget rettslig forklaring kan leses opp, er således om den finnes aldeles ubetenkelig, hvis det gjelder en utenrettslig forklaring at den utvilsomt vil bidra til sakens rette opplysning. Rt.s. 573.

Trygve Leivestad.